

Marek Jaworski

"Keine Angst vor der Globalisierung, Wohlstand und Arbeit für alle", Oskar Lafontaine, Christa Müller, Bonn 1998 : [recenzja]

Acta Scientifica Academiae Ostroviensis nr 2, 174-177

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**OSKAR LAFONTAINE, CHRISTA MÜLLER: KEINE ANGST
VOR DER GLOBALISIERUNG, WOHLSTAND UND ARBEIT
FÜR ALLE (NIE MA PODSTAW DO OBAW PRZED GLO-
BALIZACJĄ, DOBROBYT I PRACA DLA WSZYSTKICH).
VERLAG J. H. W. DIETZ NACHFOLGER GMBH, BONN
1998, s. 352.**

Szybki rozwój międzynarodowych stosunków ekonomicznych, jaki nastąpił w drugiej połowie XX wieku, doprowadził do zacieśnienia powiązań i współzależności gospodarczych pomiędzy poszczególnymi krajami współczesnego świata. Od prawie 50 lat nieprzerwanie i w rosnącym tempie zwiększa się udział eksportu w światowej produkcji dóbr i usług. Przekroczył on już poziom 15%, a w nadchodzących latach należy się spodziewać dalszego przyśpieszenia rozwoju handlu światowego, związanego przede wszystkim z realizacją umów międzynarodowych w tej sprawie, zawartych w ostatnich latach głównie w ramach GATT. Pomyślna realizacja tych umów powinna pozwolić na osiągnięcie i utrwalenie sytuacji, w której handel międzynarodowy będzie wzrastać znacznie szybciej aniżeli produkcja światowa. W najbliższym czasie można również oczekiwać dalszego przyśpieszenia wzrostu obrotów handlowych w ramach poszczególnych regionów, związanego z realizacją porozumień handlowych i integracyjnych, co dotyczy zwłaszcza Europy, Ameryki Północnej oraz państw położonych nad Pacyfikiem.

Jak słusznie zaznaczają autorzy omawianej książki, szybki rozwój handlu światowego i międzynarodowych stosunków ekonomicznych staje się coraz ważniejszym czynnikiem wzrostu gospodarczego poszczególnych państw i regionów. Prowadzi on przy tym również do globalizacji procesów ekonomicznych we współczesnym świecie. Szybki rozwój coraz szerszych międzynarodowych powiązań gospodarczych powoduje bowiem pogłębienie się współzależności ekonomicznych pomiędzy poszczególnymi krajami i regionami. Dla państw uprzemysłowionych wynikają z tego między innymi nowe możliwości ekspansji i wzrostu gospodarczego, a kraje słabo rozwinięte zyskują warunki niezbędne do stopniowego przewyższania stanu zacofania i budowy nowoczesnej gospodarki rynkowej. Pogłębienie się wspomnianych współzależności niesie jednak ze sobą także problemy wynikające przede wszystkim z zaostżenia się konkurencji międzynarodowej na poszczególnych rynkach. Problemy te dotyczą zwłaszcza Niemiec oraz innych krajów uprzemysłowionych, których gospodarki są mocno uzależnione od eksportu, a charaktery-

zują się wysokimi kosztami pracy, mocno rozbudowanymi systemami świadczeń socjalnych, i co za tym idzie, wysokim opodatkowaniem dochodów.

Autorzy książki zdają sobie sprawę z tego, że w tej sytuacji obniża się konkurencyjność gospodarki niemieckiej oraz gospodarek innych państw uprzemysłowionych, co dotyczy nie tylko dziedzin produkcji mniej zaawansowanych pod względem technologicznym, ale również nowoczesnych gałęzi przemysłu. Może to prowadzić do znacznego odpływu kapitału z tych państw do krajów o niższych kosztach produkcji i korzystniejszym opodatkowaniu zysków. Zwolennicy neoliberalizmu ekonomicznego, do których autorzy książki jednak nie należą, uważają iż można temu skutecznie zapobiec poprzez niezwłoczne zastosowanie odpowiedniej polityki gospodarczej służącej ograniczaniu kosztów działalności przedsiębiorstw. Taka polityka w ostatnich latach była realizowana między innymi przez chadecko-liberalny prawicowy rząd niemiecki. Jej głównym celem stała się poprawa efektywności i konkurencyjności gospodarki przede wszystkim poprzez hamowanie wzrostu płac, redukcję świadczeń socjalnych oraz zmniejszanie opodatkowania przedsiębiorstw.

Autorzy omawianej książki, którzy są socjaldemokratami i działaczami SPD, krytycznie oceniają neoliberalną politykę ekonomiczną niemieckiej prawicy. Uważają oni, iż polityka ta jest wręcz szkodliwa nie tylko dla większości społeczeństwa, ale również dla gospodarki RFN. W ich przekonaniu doprowadziła ona do wyraźnego zubożenia i ograniczenia siły nabywczej większości konsumentów oraz znacznego zmniejszenia popytu wewnętrznego. W związku z tym pogorszyły się warunki działalności większości niemieckich przedsiębiorstw, co z kolei musiało doprowadzić do gwałtownego wzrostu bezrobocia. W tej sytuacji, zadaniem autorów, nie można liczyć na wzrost wydajności pracy, ponieważ realizowana neoliberalna polityka ekonomiczna, mająca na celu między innymi hamowanie wzrostu płac, nie sprzyja osiąganiu postępu w tym zakresie. Realna staje się w związku z tym możliwość stagnacji i utrwalenia niekorzystnej sytuacji gospodarczej w RFN.

Zadaniem autorów poprawę konkurencyjności gospodarki niemieckiej, a także gospodarek innych państw uprzemysłowionych, należy osiągać nie poprzez redukcję kosztów i świadczeń socjalnych, ale przede wszystkim w wyniku wzrostu wydajności pracy oraz podnoszenia jakości i efektywności produkcji. Polityka ekonomiczna powinna sprzyjać stymulowaniu rozwoju głównie tych gałęzi wytwarzania dóbr i usług, które są najbardziej zaawansowane pod względem technologicznym. Pozwoli to dobrze zagospodarować istniejące w krajach uprzemysłowionych bogate zasoby wysoko kwalifikowanej pracy dla realizacji produkcji o wysokiej

jakości i efektywności. Odpowiednia polityka ekonomiczna powinna także sprzyjać jak najlepszemu wykorzystaniu dużego potencjału naukowo-badawczego oraz dobrze rozwinięte infrastruktury tych krajów. Państwa uprzemysłowione winny ponadto dysponować zasobnymi budżetami pozwalającymi na prowadzenie aktywnej polityki gospodarczej, umożliwiającej kreowanie znacznego popytu wewnętrznego w celu tworzenia miejsc pracy oraz utrwalania korzystnej koniunktury ekonomicznej.

Jako dyskusyjne należy ocenić poglądy autorów, iż poprawę konkurencyjności gospodarek państw uprzemysłowionych można osiągać przede wszystkim w wyniku wzrostu wydajności pracy oraz podnoszenia jakości i efektywności produkcji. Jak się bowiem okazuje realizacja tego celu wymaga również dokonywania redukcji kosztów oraz świadczeń socjalnych. Dotyczy to zwłaszcza Niemiec, gdzie utrzymywanie mocno rozbudowanego systemu świadczeń socjalnych wiązało się przede wszystkim z koniecznością wysokiego opodatkowania przedsiębiorstw, co musiało niekorzystnie wpływać na ich efektywność i konkurencyjność. Taka polityka ograniczała bowiem możliwości wykorzystywania przez przedsiębiorstwa wypracowanych zysków jako źródła finansowania zarówno rozwoju jak i niezbędnych inwestycji modernizacyjnych. W związku z tym nierzadko powodowała ona odpływ kapitału do krajów o niższych kosztach produkcji i korzystniejszym opodatkowaniu zysków.

Mało realne wydają się obecnie niektóre propozycje autorów dotyczące efektywnego uregulowania w skali globalnej, za pomocą odpowiednich wielostronnych porozumień, podstawowych zagadnień ekonomicznych o istotnym znaczeniu dla rozwoju i porządkowania międzynarodowych stosunków gospodarczych. Wynika to zarówno z braku stosowanych uniwersalnych programów ekonomicznych jak i z faktu, iż niektóre kraje nie są jeszcze przygotowane do wzięcia udziału w realizacji poszczególnych przedsięwzięć. W związku z tym trudne do zrealizowania byłoby obecnie osiągnięcie rozwiązań zapewniających stałą stabilizację kursów poszczególnych walut. W dającej się przewidzieć przyszłości mało prawdopodobne wydaje się również zawarcie efektywnych porozumień międzynarodowych umożliwiających powszechną regulację polityki w zakresie kształtowania stóp procentowych oraz polityki podatkowej i budżetowej w sposób sprzyjający stabilizacji i stymulowaniu wzrostu gospodarczego. Małe są także szanse na wypracowanie i przyjęcie w najbliższym czasie ustaleń określających minimalny poziom świadczeń socjalnych oraz zapewniających wzmocnienie popytu wewnętrznego w poszczególnych krajach. Jak się wydaje sporo czasu wymagać będzie jeszcze osiągnięcie efektywnych porozumień międzynarodowych w sprawie

polityki technologicznej oraz powszechnych standardów dotyczących ochrony środowiska naturalnego.

Na szczególną uwagę zasługują rozważania i propozycje autorów dotyczące spodziewanej roli ekologii w rozwoju gospodarki światowej i międzynarodowych stosunków ekonomicznych w nadchodzących latach. Wynika z nich, iż coraz szersza akceptacja wysokich standardów dotyczących ochrony środowiska prowadzić będzie do powszechnego wzrostu zapotrzebowania na dobra i usługi oraz technologie ekologiczne. W związku z tym należy się spodziewać szybkiego wzrostu obrotów tego rodzaju artykułami w handlu światowym. Będzie prowadzić do wzmocnienia pozycji i konkurencyjności gospodarki Niemiec oraz gospodarek innych państw uprzemysłowionych, które dysponują odpowiednimi technologiami i są najlepiej przygotowane do produkcji szerokiego asortymentu towarów odpowiadających wysokim standardom ekologicznym. Przy odpowiedniej polityce ekonomicznej pozwoli to na znacznie lepsze wykorzystanie zasobów pracy i wyraźne ograniczenie bezrobocia w tych państwach. Powszechny wzrost zapotrzebowania na dobra i usługi odpowiadające standardom dotyczącym ochrony środowiska przyniesienie korzyści również pozostałym krajom, które dzięki importowi technologii ekologicznych z państw uprzemysłowionych będą rozwijać produkcję takich artykułów zarówno na rynek wewnętrzny jak i na eksport. Powszechny rozwój produkcji dóbr ekologicznych, których cechą będzie między innymi znaczna trwałość oraz odnawialność, gwarantująca zarówno zmniejszenie zużycia surowców i materiałów jak i ograniczenie ilości szkodliwych dla środowiska odpadów, doprowadzi do powstania w większości państw świata dużej liczby nowych miejsc pracy w sektorze usług, niezbędnych do zapewnienia konserwacji i napraw tych dóbr.

Omawianą książkę autorzy opracowali starannie, rzeczowo i przejrzysto. Została ona przy tym napisana w sposób przystępny dla szerokiego grona czytelników, mimo że przedmiotem zawartym w niej rozważań są nierzadko skomplikowane zagadnienia ekonomiczne. Poszczególne fragmenty książki autorzy zilustrowali za pomocą odpowiednich danych statystycznych, zamieszczonych zarówno w tekście jak i w tabelach. Dane te wzbogaciły treść pracy nie zmniejszając jej przejrzystości i przystępności. Do pracy dołączony został ponadto obszerny wykaz najnowszych publikacji, głównie w języku niemieckim, poświęconych poruszonym w niej zagadnieniom. Rozważania autorów, zawarte w omawianej książce, należy ocenić jako interesujące kompetentne wystąpienie w toczącej się w wielu krajach dyskusji na temat podstawowych problemów ekonomicznych współczesnego świata.

Recenzja: Marek Jaworski